

Gierzwaluw *Apus apus*

Deze (semi-)koloniebroeder is in ons land hoofdzakelijk aangewezen op pannendaken, waarbij voldoende kierruimte tussen de pannen aanwezig moet zijn. Kerktorens en gebouwen met een mansardedak zijn favoriete broedplaatsen. Met uitzondering van de Waddeneilanden en Zuidelijk Flevoland broedt de soort overal in ons land. De moderne sneldekpannen die momenteel in nieuwbouw en bij renovaties worden toegepast, bieden de Gierzwaluw weinig mogelijkheden. Het verdwijnen van kolonies door stadsrenovatie valt dan ook op en baart menigeen zorg. Het langzamerhand verouderen van pannendaken en daardoor ontstaan van nieuwe gierzwaluwkolonies is in het algemeen een minder abrupt proces. Een lokale toename door het geleidelijk ontstaan van nieuwe broedmogelijkheden springt derhalve minder in het oog dan een renovatie die het einde van een bekende kolonie betekent. Dat kan aanleiding geven tot een vertekend beeld in onze kennis want: in hoeverre weegt het een tegen het ander op?

Deze vraag is niet gemakkelijk te beantwoorden, omdat je daarvoor bij een soort als de Gierzwa-

Figuur 3. Gierzwaluw, resultaten van de enquête onder vogelwerkgroepen. Aangegeven is of de trend werd ingeschat als zijnde stabiel (0), toenemend (+), afnemend (-) of onbekend (?). Het cirkeldiagram vat dit samen.

luw, informatie uit grote aaneengesloten gebieden nodig hebt. Het volstaat niet om een bepaald dorp of een bepaalde stadswijk als maatgevend te beschouwen. Illustratief is het onderzoek in de provincie Drenthe, waar een gier-

zwaluwinventarisatie in de periode 1975-1979 en 1986-1988 werd uitgevoerd (Colpa 1989). In beide periodes werden in de hele provincie iets meer dan duizend paar gesproken. Op lokale schaal was de situatie echter behoorlijk verschillend. Van de 53 plaatsen waar Gierzwaluwen werden vastgesteld, bleek de stand in twaalf dorpen en steden te zijn toegenomen en in 21 plaatsen afgenomen. Binnen het stedelijk gebied van Hilversum werd iets soortgelijks vastgesteld (Lam 1987). Een inventarisatie in 1985 leverde omstreeks duizend paren Gierzwaluwen op. Vergelijking met informatie uit de jaren zeventig leverde geen hard bewijs voor achteruitgang. Wel bleken opvallende verschuivingen tussen verschillende stadswijken te hebben plaatsgevonden. Er bestaan echter ook inventarisaties, bijvoorbeeld in steden als Zwolle (Van der Kolk 1989) en Bussum (Fuchs 1984), waar een – soms forse – achteruitgang is vastgesteld.

De broedvogelmonitoringprojecten kunnen ons helaas nog niet veel wijzer maken over de landelijke trend van de soort. Zowel in BMP als BSP zijn zo weinig gegevens van de Gierzwaluw voorhanden dat indexberekeningen niet mogelijk zijn.

De enquête onder de vogelwerkgroepen geeft aan dat er ook buiten Sovon om betrekkelijk weinig telwerk wordt verricht aan Gierzwaluwen. Er zijn maar weinig aantalsgegevens van grote gebieden beschikbaar en meerjarige tellingen zijn nog schaarser. Wel durven vogelwerkgroepen, vaker dan bijvoorbeeld bij de Turkse Tortel het geval is, een indruk te geven van de trend van de soort in hun werkgebied (figuur 3). De helft van deze (ongeveer vijftig) werkgroepen meldde een afname, eenderde een fluctuerende dan wel stabiele populatie of een toename. Zoals in het Drentse voorbeeld al is aangestipt, kunnen tegengestelde trends dicht bijeen voorkomen (zie oostelijke Achterhoek, Zeeuwsch-Vlaanderen). De zeggingskracht van figuur 3 is ietwat beperkt. Vaak is de trendindicatie noodgedwongen gebaseerd op indrukken of op tellingen van een kleine deelpopulatie, omdat er geen overzicht van de totale populatie binnen het werkgebied bestond. Dit noopt tot voorzichtigheid bij de interpretatie. De uitkomst van de enquête geeft wel aanleiding tot bezorgdheid over de trend van de soort. Meer inventarisaties aan deze soort in het kader van BMP en BSP zijn dringend gewenst. In de enquête werd eveneens naar het gebruik en het succes van kunstnesten voor Gierzwaluwen geïnformeerd. Ongeveer vijftien werkgroepen bleken kunstnesten te hebben geplaatst (tot enkele tientallen), maar het succes was doorgaans erg laag. De beste kans op succes schijnt te bestaan wanneer kunstnesten in de buurt van een bestaande kolonie worden geplaatst. Willekeurig plaatsen van kunstnesten, bijvoorbeeld in een nieuwbouwwijk, lijkt tot mislukken gedoemd.